Disiplinlerarası Ekonomik, Yönetimsel ve Yenilikçi Yaklaşımlar

Doç.Dr. Ahmet OĞUZ
Doç.Dr. Gülçin GÜREŞÇİ

ekin

Disiplinlerarası Ekonomik, Yönetimsel ve Yenilikçi Yaklaşımlar

Editörler
Doç. Dr. Ahmet OĞUZ
Doç. Dr. Gülçin GÜREŞÇİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2023

© 2023 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-6637-28-3

Aralık 2023

Kapak Tasarımı: Nurullah ÇAKMAK

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

SORUMLULUK REDDİ

Kitapta yer alan bilgi ve görüşler sadece sorumlu yazarların görüşlerini ifade eder. Yazarlar, kaynaklara atıflar ile referanslarının doğruluğundan sorumludur. Herhangi bir eksik-yanlış veya üçüncü tarafların haklarının olası ihlalleri için Editörler ve Ekin Yayınevi sorumlu olamaz.

Şehitlerimize…

Hakem Sürecinde

Yer Alan Değerli Akademisyenlerimiz[1]

Ali BAYRAM
(Samsun Üniversitesi)

Ali KESTANE
(Kilis 7 Aralık Üniversitesi)

Alkan ALKAYA
(Uşak Üniversitesi)

Ebru Sönmez KARAPINAR
(Kayseri Üniversitesi)

Fatih ŞAHİN
(Bandırma Onyedi Üniversitesi)

Gül KARAKUŞ
(Kayseri Üniversitesi)

Hakan KİRACI
(Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Kadir TUTKAVUL
(Bursa Teknik Üniversitesi)

Mehmet KILINÇ
(Bayburt Üniversitesi)

[1] Alfabetik sıralama kullanılmıştır.

M.Ozan KARAHAN
(Uşak Üniversitesi)

Muhsin Ali
(Government Post Graduate, Jahanzeb College, Swat, KP, Pakistan)

Onur ŞAYLAN
(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

Özgür DEMİRTAŞ
(Kayseri Üniversitesi)

Sevgi GÖNÜLLÜOĞLU
(Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

Tansel ÇETİNOĞLU
(Dumlupınar Üniversitesi)

Tuğçe OLCAY
(Karabük Üniversitesi)

Tuncay ÇELİK
(Kayseri Üniversitesi)

Tunga BOZDOĞAN
(Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER

Hakem Listesi.....i

Önsöz.....1

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuşaklar Bağlamında Marka Sevgisi.....2

İKİNCİ BÖLÜM

Sağlık İşletmelerinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk.....28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Duygusal Olaylar Teorisi Çerçevesinde İşyerinde Kıskançlık ve Ölçek Değerlendirlemeleri.....46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Lojistik Faaliyetleri ve Taşıma Modları 63

BEŞİNCİ BÖLÜM

Entelektüel Sermaye.....96

ALTINCI BÖLÜM

Müşteri Değeri.....121

YEDİNCİ BÖLÜM

Yenilikçi İş Davranışına Yönelik Bibliyometrik Bir Analiz.....153

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Muhasebe Standartlarında Amortisman Uygulamaları.....172

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çin'in Göç Politikasının Dönüşümü Ve Avrupa'daki Çinliler.....207

ÖNSÖZ

"Disiplinlerarası Ekonomik, Yönetimsel ve Yenilikçi Yaklaşımlar" mümkün olduğunca, amaçlarımızı ve fikirlerimizi aktaran bir köprü görevini üstlenmeye devam etmektedir. Tabii ki, bu kitap ile her sorunu çözmemiz mümkün değildir. Ama ne kadar zor olursa olsun, bilinçli bir mücadeleyle en azından denemeye devam ederek daha iyi bir dünya için çabalamaya devam etmekteyiz.

Kitaptaki yazılar bilimsel kıstaslara uygunluk, imla ve noktalama hataları, dipnot ve kaynakça gösterme gibi yazım kurallarının standardize edilmesi bakımından editoryal sürecinden geçirilmiş, ancak "sorumluluk yazarlara aittir" ilkesi gözetilerek, yazarların görüş ve değerlendirmelerine müdahale edilmemiştir.

Kitabımızın bölümlerini yazan yazarlarımıza, Ekin Yayınevine ve hakemlik sürecinde yer alan değerli akademisyenlerimize şükranlarımızı sunarken araştırma, inceleme ve düşünme becerilerimizin gelişmesine katkı sunan ve bu doğrultuda üzerimizde emeği bulunan hocalarımıza bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Siz değerli dostlarımızın istek ve önerilerini bekler, bir sonraki kitabımızda görüşene kadar sevgiyle kalmanızı dileriz...

Saygılarımızla...

Ahmet Oğuz / Gülçin Güreşçi

İKİNCİ BÖLÜM

Sağlık İşletmelerinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Azize ESMERAY[1]
Özge ÜSTÜN[2]

Giriş

Değer kavramının her geçen gün işletmeler için öneminin artması, paydaşlar açısından finansal olmayan raporlamanın finansal raporlama kadar ön plana çıkması ile bağlantılıdır. ESG (Environmental, Social, Governance) raporlama diğer adıyla (ÇSY) çevresel, sosyal ve kurumsal yönetişim raporlamasının artan önemi, kurumların kâr amaçlı yaklaşımlarının değişmesine neden olmuştur. Kurumsal itibar günümüzde finansal güçten ziyade ÇSY farkındalığı ile elde edilmektedir. Dolayısı ile kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), bir şirketin zorunluluktan öte gönüllü olarak ÇSY duyarlılığı ile ilgilidir.

Çağdaş toplum, her organizasyonun bir sosyal sorumluluk duygusuyla çalışmasını talep etmektedir. Artık sağlık kuruluşları da dahil birçok kuruluş çalışma programlarına kurumsal sosyal sorumluluk (KSS)

[1] Doç. Dr. Kayseri Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, esmeray@kayseri.edu.tr ORCİD ID: 0000-0002-3483-6258
[2] Öğr. Gör. Dr. Kayseri Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, ozgeustun@kayseri.edu.tr ORCID: 0000-0001-9827-4808

faaliyetlerini ilave etmektedir. Bununla birlikte, sağlık kuruluşlarında KSS'nin rolü özel şirketlerdeki kadar yoğun bir şekilde incelenmemiştir. Çünkü sağlık sektörünün sağladığı hizmetler zaten doğrudan insanlığa hizmet olarak değerlendirilmektedir (Lubis, 2018). Bu çalışmanın amacı KSS konusunun sağlık sektöründe ne ölçüde ele alındığının tespitine dair bir literatür çalışması yapmaktır.

KSS Kavramına Genel Bir Bakış

Adından da anlaşılacağı üzere kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin topluma karşı birtakım sorumlulukları yerine getirmesidir. Kavram net olmakla birlikte sınırları oldukça geniştir. İşletme nelerden, ne ölçüde sorumlu olmalıdır? Kimlere karşı hangi tür sorumluluklar üstlenmelidir? (Gülay, 2022: 482) gibi soruların cevabıdır.

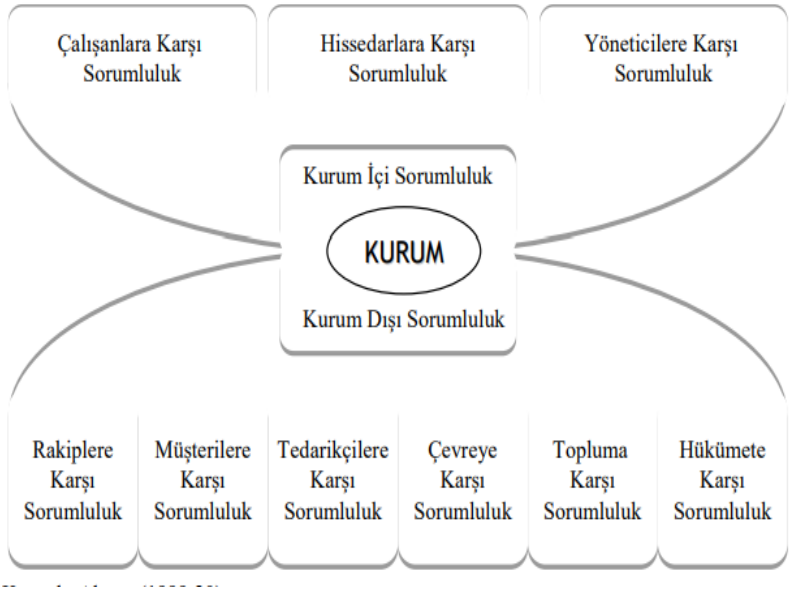
KSS ile ilgili yapılan tanımların arkasındaki fikir, şirketlerin ekonomik, sosyal, toplumsal ve çevresel konularda bütünleşerek, gönüllü olarak (hem ekonomik hem de sosyal açıdan) sorumlu vatandaşlık üstlenmeleri gerektiğidir (Hirigoyen & Poulain, 2014).

KSS bir kuruluşun topluma ne kadar katkıda bulunduğunu ve mevcut kaynaklarını sorumlu bir şekilde kullanarak sosyal, ekonomik ve çevresel faydaları paydaşlara aktararak sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunduğunu tanımlayan bir yaklaşımdır (ElGammal vd., 2008).

Günümüzde KSS tanımları; şirketlerin toplumda yeni bir role sahip oldukları, sosyal beklentilere cevap vermeleri ve sürdürülebilirlik arayışıyla motive olmaları gerektiği inancını yansıtmaktadır. Bu da bunu

gerçekleştirmek için, stratejik kararlar almaları gerektiği anlamına gelmektedir **(**Latapí vd., 2019).

KSS kurum içi ve kurum dışı paydaşlarına karşı sorumluluklardan oluşmaktadır. Bu sorumluluklar Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Kurumsal Sosyal sorumluluk: Kurum İçi ve Kurum Dışı Sorumluluk Alanları

Kaynak: Aktan & Börü (2007).

İşletmelerin bu paydaşlar için sorumluluk alanları ise en genel haliyle Tablo 1'de gösterilmiştir.

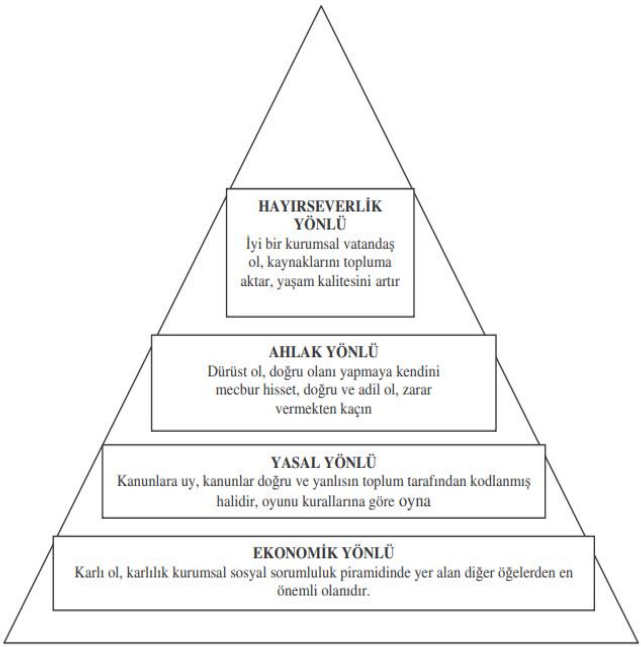
Tablo 1: Paydaşlar ve sorumlulukları

PAYDAŞLAR	SORUMLULUKLAR
İşletme sahipleri	İşletmenin değerini artırmak
Malzeme temin edenler	Dürüst alış veriş
Banka ve borç veren diğer kurumlar	Borçları ödemek
Devlet kurumları	Yasalara uymak
Çalışanlar ve sendikalar	Güvenli iş ortamı ve sendikal haklar
Tüketiciler	Ürün güvenilirliği
Rakipler	Dürüst rekabet
Yerel toplumlar ve genel anlamda toplum	Çevreye verilen zararlar

Kaynak: Akgül (2010:108).

1991 yılında Archie Carroll tarafından kurumsal KSS teorisi geliştirilmiştir (Carroll, 1991). Teori son derece anlaşılır ve doğru oluşturulduğu için günümüzde hala kabul görmektedir.

Teoriye göre şirketlerin gerçekleştirmesi gereken dört temel sorumluluğu bulunmaktadır: (1) Ekonomik sorumluluk- verimli ve karlı olmak, (2) Hukuki sorumluluk – kanunlara uymak, (3) Etik sorumluluk – kanunlardan ayrı toplumsal norm ve beklentilere uyumlu davranmak ve (4) Sosyal sorumluluk– toplumsal sorunların çözümüne yönelik gönüllü katkı sağlamak (Aktan & Börü, 2007:37). Bu dört sorumluluk kümesi, işletmelerin sorumluluklarının niteliğini biraz ayrıntılı olarak tanımlamaya ve çerçevelemeye veya karakterize etmeye yardımcı olan bir temel veya altyapı oluşturur. Bu dört kategoriyi kullanan ilk araştırma çalışmasında yapının içerik geçerliliğinin ve onu değerlendiren aracın geçerli olduğu bulunmuştur (Carroll, 2016:2). Bu doğrultuda geliştirilen KSS piramidi, işletmelerin hangi sosyal sorumluluk duygusu ile hareket etmesi gerektiğini ve bunu nasıl yapacağını açıklayan teoridir (Şekil 2).

Şekil 2: KSS Piramidi

Kaynak: Balı & Cinel (2011: 51)

KSS piramidinde ilk seviye ekonomik unsurlardır. Ekonomik sorumluluk karlılık ile bağlantılıdır. İşletmelerin ayakta kalabilmelerinin tek yolu kar elde etmeleridir. Karlı işletmeler üretim faaliyetlerini yerine getirirken veya çalışanlarının ücretlerini öderken sıkıntı yaşamazlar, paydaşları da yatırımlarından kar sağlarlar. Karlılık sayesinde sürekliliklerini sağlayan işletmeler, topluma karşı sosyal sorumluluklarını uzun vadeli olarak gerçekleştirebilir.

Ekonomik sorumluluk, iş dünyasında temel bir gereklilik olduğu için piramidin temeli olarak

yerleştirilmiştir. Bir binanın temellerinin tüm yapıyı desteklemesi için güçlü olması gerektiği gibi, toplumun işletmelerden olan diğer beklentilerini desteklemesi için sürdürülebilir karlılığının da güçlü olması gerekir. Buradaki nokta, KSS'nin altyapısının, ekonomik açıdan sağlam ve sürdürülebilir bir iş öncülüne dayanmasıdır (Carroll, 2016:2). KSS Piramidindeki bir sonraki seviye yasal sorumluluktur. Bu seviye işletmenin iş kanunlarına, vergi düzenlemelerine, çalışan sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerine ve rekabete aykırı davranışları düzenleyen yasalara uyumunu içerir. Piramidin üçüncü seviyesi etik sorumluluktur. Her şey doğru olanı yapmak, dürüst olmak ve zarar vermekten kaçınmakla ilgilidir. Örneğin çevre dostu olmak, bir etik sorumluluktur. Piramidin tepesinde hayırsever sorumluluğu vardır. Bu seviye, hayırsever girişimler, bağışlar, gönüllü çalışmalar veya topluma katkı ile ilgilidir.

KSS Piramidinin odak noktasının, farklı sorumluluk alanlarına değil bütüne odaklanılan bir paydaş perspektifinden görülmesi amaçlanmıştır. KSS piramidi, işletmelerin dört bileşeni aynı anda yerine getiren kararlara, eylemlere, politikalara ve uygulamalara katılmaları gerektiğini savunur (Carroll, 2016:2).

KSS konularına öncelik veren şirketler önemli kazanımlar elde edebilirler. Bu kazanımlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Argüden, 2007:40):

- Şirketlerin marka değerleri ve piyasa değerlerinin artması,
- Daha nitelikli personeli cezbetme, motive etme ve tutma imkânının doğması,

- Kurumsal öğrenme ve yaratıcılık potansiyelinin artması,
- Bilhassa hassas yatırımcılara ulaşma imkânı sayesinde hem hisse değerlerinin artması hem de borçlanma maliyetlerinde düşüş sağlanabilmesi,
- Yeni pazarlara girme ve müşteri sadakati sağlamada önemli avantajlar elde edilmesi,
- Verimlilik ve kalite artışlarının sağlanması,
- Daha etkin bir risk yönetiminin gerçekleştirilmesi,
- Kamuoyunun şirket görüşlerine önem verme fırsatının doğması.

Kurumsallık açısından sosyal sorumluluk anlayışının ve davranış modelinin ön plana çıkması, bu konuda raporlama yapma ihtiyacını doğurmuş; raporlama yapmak için de muhasebe fonksiyonu devreye girmiştir (Ateş & Senal, 2012: 83).

Sağlık İşletmelerinde KSS

Sağlık kavramı günümüzde farklı şekillerde tanımlanmaktadır ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bu tanımlamalar içerisinde yapılmış olan en evrensel tanımlamayı gerçekleştirmiştir. Bu evrensel tanıma göre sağlık "yalnızca hastalık ya da sakatlıkların olmaması değil fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik hali" olarak ifade edilmiştir.

Sağlık işletmeleri, bireylerin yaşamı boyunca sağlıklı olma hallerinde karşılaşılabileceği olası sorunların bir koordinasyon içerisinde çözülmesi, kişinin beden, ruh ve çevre açısından tam bir uyum ve

iyilik halinde olmasında etkili olan mal veya hizmetlerin üretimini sağlayan sosyo-ekonomik birimlerdir (Walshe ve Smith, 2010).

Sağlık işletmelerindeki girdi ve çıktıyı insanlar oluşturmaktadır ve bu durum ileri düzeyde uzmanlaşmış iş gücüne sahip olmasını gerektirerek karmaşık yapıda faaliyetleri beraberinde getirmektedir. Sağlık işletmelerinin bu özellikleri diğer işletmelerin yönetim fonksiyonlarına benzer ana başlıklara sahip olsa da alt düzeydeki fonksiyonlarının içerik yönetimlerini farklılaştırmaktadır. Sağlık işletmelerinin hizmet üretim süreci diğer işletmelere göre farklı ve daha çeşitli olması bu işletmelerin en karmaşık işletmeler arasında yer almasının nedenidir (Walshe ve Smith, 2010).

Günümüzde sağlık işletmeleri yalnızca ekonomik ve teknik kurumlar değil sosyal bir kurum olarak da nitelendirilmektedir.

Çoğu sağlık hizmeti sağlayıcısı, hastalara yardım etmek için açık bir sosyal misyona sahiptir. Bu misyonun daha geniş olduğu yerlerde, muhtemelen eğitim veya araştırma gibi sosyal hedefleri olan faaliyetlere de odaklanır (Takahashi vd., 2013).

Sağlık hakkının her birey için ulaşılabilir ve zorunlu olması sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesinde tek başına engel değildir. Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde veya mevcut açıklayıcı belgelerde sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesine yönelik açık veya spesifik bir yasak bulunmamaktadır. Bu nedenle sağlık hakkı, ulusal bağlamda uygun olan kamu ve özel hizmetlerin karışımı yoluyla karşılanabilir (Toebes, 2016: 107).

Literatür Çalışması

KSS ile ilgili sağlık işletmelerinde yapılmış bazı çalışmalara Tablo 2'de değinilmiştir.

Tablo 2: Sağlık İşletmelerinde KSS ile İlgili Çalışmalar

Yazarlar	Bulgular
Tanyıldızı & Demir, (2021).	Kurumsal sosyal sorumluluk ve sosyal sorumluluk muhasebesinin tanımı ve bu kavramlar arasındaki ilişki teorik olarak incelenmiş ve sağlık kurumlarındaki yeri ve önemine dikkat çekilmiştir.
Erbir, (2020).	Türkiye'de son yıllarda sağlık sektöründe kamu özel ortaklığı çatısı altında faaliyet gösteren bir sağlık işletmesinde çalışma yapılmıştır. Sonuç olarak sağlık sektörü çalışanlarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk seviyesinin demografik özellikler ve çalıştığı kadro bakımından farklılık göstermediği ancak kurumdaki çalışma süreleri bakımından farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
Daú vd., (2019).	Çalışmada; kurumsal sosyal sorumluluğun, sağlık kurumlarındaki sosyal rolünün sürdürülebilir uygulamalarla ve akıllı teknolojilerle bağlantıları araştırılmıştır. Endüstri 4.0 ve kurumsal sosyal sorumluluk arasındaki ilişkinin, doğrusal modelden döngüsel modele geçişe olanak sağladığı ve sürdürülebilir sağlık hizmetlerini tedarik

	zinciri 4.0 ile geliştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Yıldırım & Dinçer, (2018).	Çalışmada özel hastanelerin ve ilaç firmalarının kendilerine rekabet üstünlüğü sağlamak ve kar elde etmek için sosyal sorumluluk faaliyetlerinde bazı spesifik noktalara odaklanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Özel hastanelerin KSS yönelimi spor boyutunda yoğunlaşırken, ilaç firmalarının yönelimi ise eğitim boyutundadır, sonucuna ulaşılmıştır.
Senay vd., (2018)	ABD'de, sağlık hizmet işletmeleri tarafından çevresel etkileri ölçmek ve azaltmak, insan sağlığını korumak ve maliyetleri düşürmek için KSS faaliyetleri yürütülmektedir.
Topuz Savaş & Suvacı, (2018)	Bu çalışma hizmet üreten birer kurum olan zincir hastanelerin web sayfalarında yer alan Kurumsal Sosyal Sorumluluk faaliyetlerini değerlendirmektedir. Sonuç olarak zincir hastanelerin yeterli sayıda KSS faaliyetinde bulunmadığı ve kurumun sosyal etkinliklerinin birer KSS faaliyeti olarak web sayfasında yer aldığı belirlenmiştir.
Yeşiltaş & Erdem, (2017).	Bu çalışma ile hastanelerin kurumsal sosyal sorumluluk etkinliklerini gerçekleştirme durumları ve gerçekleştirilen etkinliklerin hangi alanlarda daha fazla olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Hastane web sitelerinden elde edilen bilgilere göre hastanelerin

	neredeyse yarısına yakınının (%42.8) kurumsal sosyal sorumluluk etkinliklerinde bulunmadığı görülmüştür.
Siniora, (2017).	Çalışmasında, hastanelere ve ilaç şirketlerine uygulanan sağlık hizmetlerinde KSS, yeni hastane yönetim modellerinde ortak değerleri ve ortak etik ilkeleri teşvik etmelidir ifadesini kullanmıştır. KSS ve kurumsal etik ile yerel ve uluslararası toplulukların kaybolan güvenini yeniden kazanmak ve şüphe duyan hastaların ve toplulukların hayranlığını geri kazanmanın mümkün olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda sağlık kuruluşlarının etik konusunda yenilenmiş bir bakış açısına sahip olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.
Aydemir Gedük, (2017).	KSS' nin tarihsel gelişimi ve faydaları incelenerek, KSS' nin sağlık sektöründeki ve bilhassa sağlık işletmelerindeki yeri ve önemi konusuna açıklık getirilmiştir.
Yıldırım& Dinçer, (2016)	KSS faaliyetleri, özellikle hayırseverlik faaliyetleri (spor, sanat sponsorlukları vb.) perspektifinden incelenmiştir.
Weisz vd. (2011).	Çalışmalarında KSS'nin, sürdürülebilir işletme yönetimi olarak da adlandırıldığını ifade etmişler ve hastanelerin sağlık sisteminde önemli rol oynayan kurumlar olarak, sosyal, ekonomik ve çevresel konuları sağlık hizmetlerine ve sağlığın teşviki ve geliştirilmesine entegre ederek daha fazla kar elde edebileceklerini belirtmişlerdir.

Sağlık işletmelerinde kurumsal sosyal sorumluk; kaliteli hizmet sunumunun her bir bireye ulaştırılması gereken etik bir zorunluluktur. Sosyal sorumluluğun uygulanması sağlık işletmelerinde daha zordur. Paydaşlarının çıkarlarının tam anlamıyla karşılanması sağlık hizmetlerinin temel amacıyla uyuşmayabilir. Tüm sağlık işletmeleri için uygulanması gereken zorunlu faaliyetler olarak vurgulansa da özel sağlık işletmeleri için maliyet oluşturması sebebiyle bazı işletmelerde onaylanmamaktadır. Özel sağlık işletmelerinin amaçlarından biri olan karlılığın elde edilmesine olumsuz etkileri olması sebebiyle sosyal sorumluluk faaliyetleri bir paradoksa dönüşmektedir. Kamuya bağlı sağlık işletmeleri için ise durum daha farklı olmakta; mali açıdan destek alsa bile gerçekleştirilmesi için gerekli mevcut personelin iş yükünün artması veya yeni personel ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Sosyal sorumluluklar kapsamında yürütülen faaliyetlerin bütçe kalemleri onaylansa dahi personel sıkıntısından dolayı yine sağlık hizmetleri sunucuları tarafından onaylanmamasına sebep olmaktadır (Brandão vd., 2013).

Hastanelerde pasif ve aktif sosyal sorumluluk ayrımından bahsedilebilir. Pasif sosyal sorumlulukta hastaneler sosyal ve pazar hedeflerine ulusal ve uluslararası hukuka ve genel etik standartlara uygun olarak ulaşırlar. Daha fazla inisiyatif göstermezler, dayatılan gereklilikleri aşmazlar. Tablo 3'de görüleceği gibi, aktif sosyal sorumluluk, pasif modelde belirtilen temel ilkelerin ötesine geçer ve bunları genişletir (Macuda, 2016).

Tablo 3: Hastane Sosyal Sorumluluk Türleri

Pasif Sosyal Sorumluluk	Aktif Sosyal Sorumluluk
İş güvenliği, ayrımcı olmayan politikalar, koruma gizlilik hakları	Zenginlik ve istihdam yaratmak, etik davranış kurallarına uygulanmak
Tüm hissedarların yatırımlarını ve tüm paydaşların çıkarlarını korumak	Yönetim kararlarının ve performans göstergelerinin kamuya hesap verilebilirliği
İnsan haklarına saygı	Araştırma ve testlerde hayvan haklarının korunması
Çevresel zararlardan kaçınmak	Çevrenin korunmasına katkıda bulunmak
Kanunlara Uymak	STK'ların politikalarını sosyal refah ve dayanışma programlarını desteklemek.

Kaynak: (Macuda, 2016)

Görüldüğü gibi hastanelerin kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili rolleri hastanelerin sadece ekonomik değil sosyal, çevresel ve yönetsel faaliyetlerle bir bütünlük içermesine dayanır.

Erişilebilir sağlık hizmeti sunma gayesi ile hareket eden hastanelerin KSS konuları; paydaşları ile iş birliği, maliyetlerinin yönetimi, çevreye karşı duyarlılığının artması, atık yönetimi, karbon ayak izleri, sağlık ile ilgili üretimin ekolojik anlayışla

gerçekleştirilmesi, çalışanlarının çalışma şartlarının düzenlenmesi gibi çok ve çeşitlidir.

Sonuç

KSS işletmelerin sadece ekonomik kaygılarla hareket etmemesi gerektiği ile ilgili bir kavramdır. İşletme faaliyetlerini yürütürken sosyal ve çevre ile ilgili kaygıların da ekonomik kaygılar kadar ön planda tutulması gerektiğini ifade eder. Üstelik bunu zorunlu olarak değil gönüllülük esasına dayanarak ve paydaş katılımı ile yapmasını önerir.

Bu çalışmada KSS kavramının sağlık hizmetleri bağlamında ne şekilde uygulanabileceği konusu incelenmiştir. Sağlık işletmelerinin karmaşık yapısı, KSS uygulamalarını yakın zamanda gündeme getirmeye başlamıştır.

Elbette ki sağlık işletmelerinin önceliği kaliteli sağlık bakım hizmetleri sunmaktır. İnsan hayatının önemli oluşu bile başlı başına KSS'nin alanına giren bir konudur. Hasta hakları, hastaya bakımı ve hasta mahremiyeti KSS'nin sorumluluk alanında etik konularından sadece bazılarıdır. Hastane atıkları ile çevreyi kirletmemek, çevreye duyarlılık, çalışanların haklarının korunmasının KSS'nin diğer sorumluluk alanlarını oluşturur. KSS Piramidinin en temelini oluşturan ekonomik sorumluluk ise ister kâr amaçlı ister kar amaçsız olsun, tüm sağlık işletmelerin, kısa ve uzun vadede önceliğidir.

Özellikle hastanelerin toplumdaki profilinin daha da güçlendirilmesi için KSS ile ilgili çalışmalarını gerçekleştirmeli ve bunu kamuya duyurmalıdır. Sürdürülebilir sağlık anlayışının toplumda giderek artan önemi KSS çalışmalarını gerekli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Akgül, U. (2010). "Kurumsal sosyal sorumluluk" kavramına sosyal antropolojik bir yaklaşım. *Antropoloji*, (24), 95-114.

Aktan, C. C., & Börü, D. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk. *Kurumsal sosyal sorumluluk: İşletmeler ve sosyal sorumluluk*, 11-36.

Argüden, Y., "Kurumsal Sosyal Sorumluluk", Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk, İGİAD Yayınları:4, Ed. Coşkun Can Aktan, İstanbul, 2007.

Ateş, B. A. & Senal, S. (2012). Kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında muhasebenin sosyal sorumluluğu: Süleyman Demirel Üniversitesi'nde bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *16*(1), 71-85.

Balı S. & Cinel, M. O. (2011). Bir Rekabet Araci Olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *2*(4), 45-60.

Brandão, C., Rego, G., Duarte, I. & Nunes, R. (2013). Social responsibility: a new paradigm of hospital governance?. *Health Care Analysis*, *21*, 390-402.

Carroll, A. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders, Business Horizons, 34(4), 39-48.

Carroll, A. B. (2016). Carroll's pyramid of CSR: taking another look. *International journal of corporate social responsibility*, *1*(1), 1-8.

Creixans-Tenas, J., Gallardo-Vázquez, D. & Arimany-Serrat, N. (2020). Social responsibility, communication and financial data of hospitals: A structural modelling approach in a sustainability scope. *Sustainability*, *12*(12), 4857.

Daú, G., Scavarda, A., Scavarda, L. F. & Portugal, V. J. T. (2019). The healthcare sustainable supply chain 4.0: The circular economy transition conceptual framework with the corporate social responsibility mirror. *Sustainability*, *11*(12), 3259.

ElGammal, W., El-Kassar, A. N. & Messarra, L. C. (2018). Corporate ethics, governance and social responsibility in MENA countries. *Management Decision*, *56*(1), 273-291.

Erbir, M. (2020). Sağlık sektörü çalışanlarının kurumsal sosyal sorumluluk algıları, kamu-özel ortaklığı örneği. Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı: 1, Haziran 2020, 1-14.

Gülay, B. (2022). Kurumsal sosyal sorumluluğun marka imajına etkisinde asil-vekil sorunu. *Selçuk İletişim*, *15*(1), 477-497.

Hirigoyen, G. & Poulain-Rehm, T. (2014). Relationships between corporate social responsibility and financial performance: what is the causality?. *Available at SSRN 2531631*.

Jamali, D., Hallal, M. & Abdallah, H. (2010). Corporate governance and corporate social responsibility: evidence from the healthcare sector. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, *10*(5), 590-602.

Latapí Agudelo, M. A., Jóhannsdóttir, L. & Davídsdóttir, B. (2019). A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, *4*(1), 1-23.

Lubis, A. N. (2018). Corporate social responsibility in health sector: a case study in the government hospitals in Medan, Indonesia. *Verslas: teorija ir praktika*, *19*(1), 25-36.

Macuda, M. (2016). Corporate social responsibility-a new trend in hospital Accounting?. *Studia Ekonomiczne*, *284*, 76-86.

McGuire, J. B., Sundgren, A. & Schneeweis, T. (1988). Corporate social responsibility and firm financial performance. *Academy of management Journal*, *31*(4), 854-872.

Rexhepi, G., Kurtishi, S. and Bexheti, G. (2013), "*Corporate social responsibility (CSR) and innovation–the drivers of business growth?*", Procedia – Social and Behavioral Sciences, Vol. 75 No. 1, pp. 532-541.

Senay, E. & Landrigan, P. J. (2018). Assessment of environmental sustainability and corporate social responsibility reporting by large health care organizations. JAMA network open, 1(4), e180975–e180975.

Takahashi, T., Ellen, M. & Brown, A. (2013, December). Corporate social responsibility and hospitals: US theory, Japanese experiences, and lessons for other countries. In *Healthcare management forum* (Vol. 26, No. 4, pp. 176-179). Sage CA: Los Angeles, CA: SAGE Publications.

Toebes, B. (2006). The Right to Health and the Privatization of National Health Systems: A Case Study of the Netherlands. *Health and Human Rights*, *9*(1), 102–127. https://doi.org/10.2307/4065392

Tsegaw, S. (2019). Factors Affectıng The Practıces Of Corporate Socıal Responsıbılıty In The Health Sector: Empırıcal Evıdence From Local Hospıtals In Ethıopıa. International Research Journal of Management and Commerce ISSN: (2348-9766) Volume 6, Issue 01, January

Uddin, M. B., Tarique, K. M. & Hassan, M. R. (2008). Three dimensional aspects of corporate social responsibility.

Yeşiltaş, A. & Erdem, R. (2017). Hastanelerin kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine yönelik içerik analizi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *10*(2), 113-124.

Yıldırım, M. & Dinçer, M. A. M. (2016). How the process of the CSR activities works on private hospitals: Case study from strategic perspective. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 235, 46–59.

Yıldırım, M. & Dinçer, M. A. M. (2018). How the process of the CSR activities works on private hospitals and pharmaceutical firms: Multiple case study from strategic perspective. Journal of religion and health, 59(2), 961–985.

Walshe, K. & Smith, J., (2010). *Healthcare Management*. Berkshire: Open University Press.

Weisz, U., Haas, W., Pelikan, J. M. & Schmied, H. (2011). Sustainable hospitals: A socio-ecological approach. *GAIA-Ecological Perspectives for Science and Society*, *20*(3), 191-198.